

NACZELNE DOWÓDZTWO W. P.
(SZTAB GENERALNY)

Oddział II Informacyjny

Lw/5. № 46772 /II

28/11
2

Poczta polowa 53 15/X. 1920 r.
49147
K.S.

Do

ADJUTANTURY GENERALNEJ!

Przesyła się w załączeniu referat specjalny
w sprawie naszej polityki wschodniej w związku
z zawarciem pokoju z bolszewikami.
1 załącznik.

Za zgodność:

W/Z. Szefa Oddziału II.
MATUSZKOWSKI m.p.
ppłk. p.d. Szt. Gen.

Otrzymują:
Szef Szt. Gen.
M.S. Wojsk. Minister.
Oddz. II. Szt. M.S.W.
Oddz. III. N. cz. Dow.
I. Zast. Szefa Szt. Gen.
Adjutantura Genbr.

Matyjaszewski

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L. D. 49147 dnia 16/X. 1920 r.
2
Wydziel.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Podpisanie preliminarzy pokojowych w Rydze każe przypuszczać, że w najbliższej przyszłości stan wojny pomiędzy Polską a Rosją ustąpi miejsca pokojowemu współżyciu. Stąd może wyniknąć tendencja do uważania wschodniej naszej granicy za zupełnie zabezpieczoną i do lekceważenia zagadnienia rosyjskiego. Tendencja ta kryje w sobie podwójne niebezpieczeństwo. Jeśli, pomimo otrzymanych ciosów, bolszewicy utrzymają się przy władzy i potrafią ją utrwalić na całym obszarze Rosji, wówczas po dłuższym, czy krótszym wytchnieniu, rzucają się niewątpliwie na Polskę. = Jeśli zaś, jak to dzisiaj można przypuszczać, ustrój bolszewicki nie wytrzyma poniesionej klęski i ustąpi miejsca nowej władzy, to powstaje pytanie, czy ta nowa władza zechce uznać uciążliwy dla Rosji pokój, zawarty przez Sowiety. Tą ostatnią hipotezę należy bardzo uważnie wziąć pod uwagę = faktem jest, że rząd sowiecki znalazł się w niesłychanie trudnym położeniu w skutek fatalnego urodzaju centralnej Rosji i złego stanu środków komunikacji, przeszkadzającego dowozowi żywności z tych miejsc, gdzie urodzaj wypadł nieźle. Grozi to katastrofalnymi skutkami dla aprowizacji miast i armji, przy której nawet najbardziej względniejszy terror może nie powstrzymać od wybuchu, zagrożonych głodową śmiercią, mas. Niemniej niebezpieczną jest dla rządu sowieckiego dezorganizacja rozbitych armji, wśród których dyscyplina nie daje się już utrzymać, i które z narzędzia panowania i ucisku w ręku sowietów robią się groźbą dla tej władzy. W świetle tych dwóch zasadniczych faktów stają się prawdopodobnymi wiadomości o wrzeniu i rozruchach wśród ludności, o spiskach, strajkach i buntach, wszelkie wiadomości te nie dają się dotychczas ściśle sprawdzić. Wątpliwem jest czy rozbity przez wojnę i gospolarczą dezorganizację, aparat państwowy bolszewików potrafi raz jeszcze zwyciężyć i utrzymać w ręku siłę. Upadek bolszewizmu pociągnąłby za sobą okres anarcji prawdopodobnie jednak krótkotrwały, ponieważ na południu wytworzyła się już ta siła, która spradzie nie jest w stanie sama bol-

szewizm obalić, ale która nie spotykając na terenie Rosji żadnego poważnego przeciwnika, a popierana z zewnątrz, potrafi rządy Rosji ująć w swe ręce. Siła ta = rząd Wrangla = może dojść do władzy w imię odtworzenia porządku i spokoju, ale także nieść z sobą hasło odtworzenia wielkiej, niepodzielnej i potężnej Rosji; w tem dążeniu ma ona poparcie Francji i Stanów Zjednoczonych Ameryki. Rząd Wrangla mógłby być z kilku względów skłonny do nieuznawania traktatu z Polską. Po pierwsze może to wynikać z zasadniczego stanowiska nieuznawania bolszewickiej władzy i wszystkiego, co ona dokonała. Powtóre nie należy zapominać, że każdy rząd rosyjski będzie dążył do zrealizowania bezpośredniego kontaktu z Niemcami, czemu na przeszkodzie stoi obecnie, jak i w XVIII. wieku, Polska. Wreszcie rząd Wrangla, a z nim całe niemal społeczeństwo rosyjskie może czuć żal do Polski, że nie weszła z nim w przymierzę, że traktowała z bolszewikami i zawarła z nimi pokój, nie doprowadzając kroków wojennych do zupełnego zniszczenia bolszewizmu, że pozwoliła ona w ten sposób rządowi sowieckiemu przetrwać jeszcze czas jakiś i naraziła na nowe trudy i walki walczący z nimi rząd Południowej Rosji.

Tak więc, podpisanie z bolszewikami traktatu pokojowego nie rozwiązuje wcale kwestji polsko-rosyjskich stosunków, a zmusza Państwo Polskie do stosowania nadal równie czynnej, jak przecznej polityki w tej sprawie.

Wytyczne polityki, jakie się nasuwają, są następujące:

Państwo Polskie musi współdziałać ruchem zwalczającym bolszewizm, gdyż tryumf tego ostatniego wewnątrz Rosji byłby najgroźniejszym i wiecznie zawieszonym nad naszymi głowami niebezpieczeństwem.

Pomiędzy zwalczającymi bolszewizm siłami specjalne poparcie okazać trzeba tej, która największe ma szanse na ostateczne dojście do władzy, jednocześnie starając się zapewnić sobie z jej strony przyznanie warunków nie mniej korzystnych od tych, które daje traktat z bolszewikami.

Taką siłą jest, jak się zdaje Wrangel. Ma on, niewątpliwie, pod względem większe dane, niż inni przywódcy antybolszewicy.

Posiada on mocną bazę w określonym i dobrze administrowanym terytorium, na które się zawsze, w razie niepowodzenia, może cofnąć; rozporządza zorganizowaną siłą zbrojną; jest uznany przez bardzo znaczną część działaczy zwalczających bolszewizm, a przede wszystkim ma wyraźne poparcie Francji i, aczkolwiek mniej kategorię, Stanów Zjednoczonych.

Z tego wynika, że wysiłki dyplomacji polskiej muszą być skierowane ku pozyskaniu dla Polski Wrangla i otaczających go sfer. Konkretnie kroki, które w tym kierunku należałoby przedsięwziąć przedstawiają się jak następuje:

1) przede wszystkim musimy należyście wyjaśnić Wranglowi i jego otoczeniu, tudzież opinii antybolszewickiej (za pośrednictwem prasy etc.) samą sprawę zawarcia układu z bolszewikami. Należy tutaj kłaść nacisk na to, że Polska przed zawarciem pokoju doprowadziła do rozbicia armji bolszewickiej; że zawiera pokój w tym momencie, kiedy nie może on być wyzyskany przez sowiety dla odtworzenia swej armji i aparatu rządowego; że dalsze prowadzenie wojny przez Polskę mogłoby wywołać w Europie zachodniej zwrot kierunku antypolskim, a przychylny sowietom, a więc w pierwszym rzędzie szkodliwy dla akcji Wrangla; że jednym słowem zawarcie pokoju nie jest wcale objawem zmiany naszej polityki, która stanowczo orientuje się w kierunku dla Wrangla przyjaznym.

2) Należy rozwinąć w prasie i kołach rządowych krymskich, tudzież wśród emigracji rosyjskiej w głównych centrach europejskich usilną propagandę w duchu filopolskim. Główna waga musi być położona na placówkę Sewastopolską. Tutaj powinno się, jak się tego oddawna domaga w swych raportach por. Michalski, wysłać na Krym misję wojskową, któraby już zewnętrznie mogła imponować, a więc miała na czele starszego oficera, rozporządzała większymi środkami na reprezentację i propagandę etc. Dalej należy starać się o to, aby sami Rosjanie, obecnie znajdujący się w Polsce i dobrze tu traktowani, zaprzeczali i przeciwdziałali wrogiej nam agitacji Bredowców. Dalej należałoby postarać się o rozpowszechnianie wśród emigracji rosyjskiej w środkowej Europie (szczególnie w Wiedniu, Czechach i Niemczech) przy =

chylnej Polsce prasy rosyjskiej, np. "Swobody" warszawskiej, dla paraliżowania akcji jawnie lub skrycie bolszewickich pism.

3) Po wyższe środki mogą tworzyć tło dla zjednania zbliżonych do Wrangla ser. Aby je jednak istotnie pozyskać, trzeba, aby w swej akcji poczuły się w pewnym stopniu od Polski zależne. Rząd Polski ma pod tym względem w ręku bardzo poważny atut w postaci rosyjskich oddziałów na polskim terytorjum. Formacje te wynoszą w sumie około 24 do 30.000 ludzi, przeważnie dobrego wojska, świetnie przez rząd polski wyekwipowanych i zaopatrzonych, które przesłane Wranglowi mogłyby znacznie siłą bojową jego armji podnieść. O ile Polska ułatwi oddziałom tym operacje mające na celu połączenie ich z Wranglem, odda tem Wranglowi poważną usługę i stworzy sobie tytuł do istotnej z jego strony wdzięczności.

Naszkirowana tutaj polityka wydaje się jedyną, broniącą Państwo Polskie od podwójnego niebezpieczeństwa, którem grozi zupełna neutralność w sprawach rosyjskich: niebezpieczeństwa, zawsze możliwego, odrodzenia siły sowieckiej, o ile by potrafiła zwyciężyć Wrangla i niebezpieczeństwa, dalszego może, ale bardziej jeszcze prawdopodobnego, zerwania traktatu przez tryumfujący kontrrewolucyjny rząd Rosji i groźby nowej z nim wojny.

Z powyżej poruszonych spraw załatwioną niezwłocznie może być nieodzowna sprawa wysłania Misji Wojskowej do Wrangla, z chwilą gdy tylko decyzja czynników właściwych co do tego zapadnie.